

ผลการอบรมผู้นำนักเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่ากันสื่อ

The Effect of Student Leader Training on Developing Media Learning Process

นิตย์ บุษงามงคล^{1,*} และ อุทุมพร โคตรวัน²
Nit Bunga-mongkon^{1,*} and Utumporn Kotwan²

รับบทความ 10 มกราคม 2563 แก้ไข 31 มีนาคม 2563

ตอบรับ 27 เมษายน 2563

Received 10 January 2020 Revised 31 March 2020

Accepted 27 April 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการอบรมผู้นำนักเรียนเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ การวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 สํารวจระดับการรู้เท่าทันสื่อ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 400 คน โดยใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ หลังจากวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับมาก และระดับปานกลางในบางส่วน จากนั้นจึงดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีคะแนนจากแบบวัดทักษะในระดับปานกลางลงมา และสมัครใจเข้าร่วมอบรม โดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรมอบรมผู้นำนักเรียน เพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่า ก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลการอบรม ผู้นำนักเรียน กระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น 40002
Faculty of Education, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002 Thailand

² โรงเรียนภูผาม่าน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น 40350
Phuphaman school Khon Kaen 40350 Thailand

*Corresponding author, e-mail: nitbun@kku.ac.th

ABSTRACT

The objective of this research was to study the findings in students leader training for developing the media literacy. The research methodology was divided into 2 Phases. Phase 1: Survey the level media literacy from 400 students selected by using random sampling. Using media Literacy Scale, the study found that the samples' knowledge level in media literacy was in "High" level. However, based on item analysis, it found that some parts of their knowledge level were in "Moderate" level. Then, the 30 students with "Moderate" level and lower scores with volunteer to be the participants were selected to be sample in the Phase 2. The research instrument was the Training Program for Student Leader. The research was found that the samples' post-test mean value of media literacy was higher than the pre-test at .05 significant level.

Keywords: The effect of training, Student leader, Media learning process

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับสื่อในโรงเรียนนั้น ประเทศต่าง ๆ ในแถบยุโรปยังไม่ค่อยมี และถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องครุ่นที่ เกี่ยวข้องจะต้องรณรงค์ผลักดันกันต่อไป ประชาคมยุโรปได้ พยายามผลักดันการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้การเรียนรู้ด้านสื่อแก่ประชาชนทางระบบออนไลน์ ผ่านทางเว็บไซต์เรียกว่ากระบวนการอีเลิร์นนิง (e-Learning) (อุษา บิ๊กกินส์, 2554, น. 3) เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทุก วัย และช่วยพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ที่ตีความ และ ประเมินข้อมูลที่แสดงออกผ่านทางสื่อทั้งหลาย

การแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสื่อ ดังกล่าว ทำให้เกิดความห่วงใยต่อบทบาทของสื่อและการ ที่เด็ก ๆ อยู่ในสภาพเปิดรับสื่อที่ถาโถมเข้ามาทั้งในแง่บวก และแง่ลบจากการสร้างและผลิตสื่อที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการวิเคราะห์และพิจารณาว่า สื่อที่สร้างออกมาได้ สะท้อนภาพเด็กออกมาอย่างไร หรือได้สร้างแบบอย่างที่ดี ให้แก่พัฒนาการของเด็กบ้างหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศได้มีการริเริ่มการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีหน่วยงานชุมชนที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มกิจกรรมชุมชน ซึ่งทำกิจกรรมในรูปแบบ โครงการการศึกษา และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (เมสสิริน ขวัญใจ, 2551, น. 2) การศึกษาเกี่ยวกับสื่อต้อง อาศัยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดา มารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเด็ก

ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงควร ต้องตระหนักถึงภารกิจการรณรงค์ด้านการศึกษาเกี่ยวกับ สื่อ โดยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุที่ ว่าการให้การศึกษาด้านสื่อจะช่วยให้ประชากรมีคุณภาพขึ้น และผู้บริโภคสื่อมีอำนาจมากขึ้นเพราะ การเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นกับสื่อในยุคปัจจุบันสามารถนำผู้รับสารไปสู่ สภาวะของการไม่รู้เท่าทันสื่อได้อย่างง่ายดาย อาทิ ข้อมูล ข่าวสารจำนวนมากที่ไหลบ่าเข้าสู่ตัวผู้รับสารมีทั้งข้อมูล ข่าวสารที่มีคุณภาพและไม่มีคุณภาพ ปัญหาจึงเกิดขึ้นกับ ตัวผู้รับสารว่าจะเลือกรับรู้สื่อสารอย่างไรให้ทันต่อเหตุการณ์ และแยกแยะได้ว่าเรื่องไหนเป็นเรื่องจริง (สุกษิชา มีนิล, 2558, น. 17) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็น สิ่งสำคัญและจำเป็นเพราะเป็นกลไกที่ช่วยสร้างสมดุลของ อำนาจให้มาอยู่ที่ผู้รับสารเพื่อให้รู้เท่าทันจากสารต่างๆ ที่สื่อ เป็นผู้กำหนดทั้งนี้เพราะไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสื่อนั้นมี อำนาจต่อการรับรู้ ความเชื่อ และทัศนคติของผู้รับสารต่อ สิ่งต่างๆ การรู้เท่าทันสื่อยังเป็นทักษะที่สำคัญของพลเมือง ในสังคมประชาธิปไตยที่พลเมืองต้องมีความสามารถในการ คิดเชิงวิพากษ์ ควบคู่ไปกับการมีความสามารถในการแสดง ถึงความคิดเห็นความเป็นตัวตน ซึ่งทักษะทั้งสองนั้นก็ เป็น หัวใจสำคัญของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ (สุขใจ ประเทือง สุขเลิศ, 2549, น. 15) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเยาวชนไทยที่ ใช้เวลาจำนวนมากอยู่กับสื่อท่ามกลางความเจริญก้าวหน้า

ของเทคโนโลยีในการสื่อสารที่สามารถจะเข้าถึงตัวพวกเขาในรูปแบบที่หลากหลายและภายใต้บริบทของสังคมทุนนิยมที่องค์กรสื่อจำนวนมากมีเป้าหมายที่การแสวงหากำไรสูงสุดการติดตั้งกลไกการรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการรู้เท่าทันสื่อสำหรับพวกเขาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นและยังต้องเป็นกลไกที่สร้างการเรียนรู้ให้บังเกิดขึ้นกับเขาตลอดชีวิต ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะจัดโครงการอบรมผู้นำนักเรียนในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มที่กำลังจะก้าวไปสู่ผู้ใหญ่อันช่วงที่มีอิทธิพลต่อสังคมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของการอบรมผู้นำนักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

สมมุติฐานการวิจัย

นักเรียนที่เข้ารับการอบรมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าก่อนการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาการรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดของ Potter(2004) จึงได้นำมาจัดทำเป็นโปรแกรมการอบรมการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน การสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปีการศึกษา 2561 จำนวน 376,432 คน จาก 15 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 400 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม 4 ขั้นตอน (4-Stage Random Sampling) ดังนี้

2.1.1 สุ่มรายชื่อจังหวัดทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแบ่งตามกลุ่มภาคต่าง ๆ จำนวน

5 ภาค มาจัดทำเป็นฉลาก

2.1.2 สุ่มอำเภอที่เป็นตัวแทนในแต่ละจังหวัดที่ละหมายเลข จนกระทั่งครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ แล้วนำฉลากคืนเพื่อให้ประชากรเท่าเดิม

2.1.3 สุ่มโรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละอำเภอ โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental random sampling)

2.1.4 สุ่มนักเรียนเพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละโรงเรียน ซึ่งจะเป็นผู้ไปขยายผลกับการใช้สื่อเพื่อให้นักเรียนต่อไป

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาผลของการอบรมผู้นำนักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดย

พิจารณาจากนักเรียนที่มีคะแนนจากแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับปานกลางลงมา (คะแนนต่ำกว่า 30 คะแนน) และสมัครใจเข้าร่วมการอบรมเพื่อนำไปขยายผล ณรงค์การรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มเพื่อน จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย แผนการเรียน ภูมิคำเนา อาชีพของผู้ปกครอง สถานภาพผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง เป็นแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Checklists)

ตอนที่ 2 แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ลักษณะเป็นแบบสอบถามประเภท

มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ ระดับความต้องการมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2. โปรแกรมการอบรมการพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามไปแจกนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และรอรับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 400 ชุด และดำเนินการทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One group pretest-posttest ใช้เวลาอบรม 18 ชั่วโมงเป็นการบรรยาย ประกอบกิจกรรม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมการอบรมการพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัน	เวลา		แนวปฏิบัติ
	09.00 - 12.00 น.	13.00 - 16.00 น.	
วันที่ 1 ของการอบรม	กิจกรรมที่ 1 การปฐมนิเทศ และสร้างสัมพันธภาพ	กิจกรรมที่ 2 ผู้นำกับการเข้าถึงสื่อ	กลุ่มสัมพันธ์ การบรรยาย การอภิปราย
วันที่ 2 ของการอบรม	กิจกรรมที่ 3 ผู้นำกับทักษะการวิเคราะห์สื่อ กิจกรรมที่ 4 ผู้นำกับทักษะการประเมินสื่อ	กิจกรรมที่ 5 ผู้นำกับทักษะการสร้างสรรค์สื่อ	การบรรยาย กิจกรรมกลุ่ม การวิเคราะห์ การประเมิน การอภิปราย บทบาทสมมติ
วันที่ 3 ของการอบรม	กิจกรรมที่ 6 ผู้นำกับทักษะการมีส่วนร่วม	กิจกรรมที่ 7 การปัจฉิมนิเทศ และยุติการอบรม	การบรรยาย การทำงานกลุ่ม การอภิปราย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสะท้อนผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage)

2. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา นำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Paired samples t-test

ผลการวิจัย การศึกษาระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561 จำแนกรายข้อ

ระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ทักษะการเข้าถึง (Access Skill)			
1. นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่อ หรือพัฒนาวิธีการใหม่เพื่อการสืบค้นข้อมูล	4.03	1.19	มาก
2. นักเรียนสามารถรับรู้และทำความเข้าใจเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร และรายละเอียดจากสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ	3.59	1.17	มาก
3. นักเรียนสามารถแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภท	3.46	1.30	ปานกลาง
4. นักเรียนสามารถเก็บและเลือกประเภทของข้อมูลได้หลายช่องทาง	3.78	1.12	มาก
5. นักเรียนสามารถสังเกต จุดจำอธิบายความหมายคำศัพท์ได้	3.54	1.07	มาก
ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill)			
6. นักเรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.68	1.19	มาก
7. นักเรียนสามารถแยกแยะข้อดี ข้อเสีย และจากการนำเสนอของสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.93	1.12	มาก
8. นักเรียนสามารถทบทวนผลดี ผลเสีย และผลกระทบได้อย่างเหมาะสม	3.87	0.87	มาก
9. นักเรียนสามารถอธิบายวัตถุประสงค์หลักและแฝงของสื่อได้	3.62	1.08	มาก
10. นักเรียนสามารถให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์สื่อของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล	3.76	1.20	มาก
ทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate Skill)			
11. นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกสื่ออย่างมีวิจารณญาณ	3.71	1.13	มาก
12. นักเรียนสามารถเลือกรับหรือปฏิเสธข้อมูลที่ไร้ประโยชน์ได้	3.71	1.14	มาก
13. นักเรียนรู้และเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่แอบแฝงมากับสื่อในลักษณะต่างๆ ได้	3.69	1.17	มาก
14. นักเรียนใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักการประชาธิปไตยในการตัดสินใจคุณค่าของข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ	3.77	1.22	มาก
15. นักเรียนตัดสินใจความถูกต้อง โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม	3.70	1.19	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ทักษะการสร้างสรรค์(Create Skill)			
16. นักเรียนสามารถออกแบบสื่อในลักษณะต่างๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ และความคิดเห็นของตน	3.45	1.19	ปานกลาง
17. นักเรียนนำเสนอข้อมูลข่าวสารบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และจริยธรรม	3.65	1.09	มาก
18. นักเรียนผลิตสื่อโดยผ่านกระบวนการวางแผน	3.48	1.08	ปานกลาง
19. นักเรียนสามารถแก้ไข และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศจากสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.61	1.16	มาก
20. นักเรียนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์	3.77	1.14	มาก
ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill)			
21. นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ให้เกิดความถูกต้องและเป็นประโยชน์	3.74	1.17	มาก
22. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์	3.87	1.15	มาก
23. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการวิพากษ์ และแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย	3.65	1.07	มาก
24. นักเรียนเคารพในสิทธิ เสรีภาพ ในการนำเสนอความคิดเห็นของผู้อื่นผ่านสื่อชนิดต่างๆ	3.96	1.20	มาก
25. นักเรียนเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์ และใช้ประโยชน์จากสื่อของตนอย่างเหมาะสม	3.96	1.19	มาก

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2561 ในรายชื่อ พบว่า มีระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่อ หรือพัฒนาวิธีการใหม่เพื่อการสืบค้นข้อมูล รองลงมาคือ นักเรียนเคารพในสิทธิ เสรีภาพ

ในการนำเสนอความคิดเห็นของผู้อื่นผ่านสื่อชนิดต่างๆ กับนักเรียนเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์ และใช้ประโยชน์จากสื่อของตนอย่างเหมาะสม ส่วนลำดับที่น้อยที่สุด คือ นักเรียนสามารถออกแบบสื่อในลักษณะต่างๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ และความคิดเห็นของตน

การพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อก่อนและหลังเข้าร่วมการอบรม

ช่วงการทดลอง	ผลการเปรียบเทียบ			
	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเข้าร่วมการอบรม	1.16	0.03	46.34	0.00
หลังเข้าร่วมการอบรม	4.05	0.33		

*P < .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังเข้ารับการอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาผลของการอบรมผู้นำนักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า นักเรียนที่เข้ารับการอบรมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่าก่อนการทดลอง

ทั้งนี้อาจเป็นไปตามทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อที่ Potter (2004) ได้กล่าวถึงปัจจัยหลักที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ด้านการเท่าทันสื่อว่า ประกอบด้วย 1) โครงสร้างของความรู้ 2) แรงจูงใจในการตัดสินใจ 3) เครื่องมือประมวลข่าวสาร และ 4) การประมวลข้อมูลข่าวสารกล่าวคือ คณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการปฐมนิเทศให้ความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อโดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับขอบข่ายของแต่ละด้าน เช่น ผลกระทบของสื่อใช้กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ใช้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวันต้องการอภิปรายเกี่ยวกับข่าวในสื่ออินเทอร์เน็ต การแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม ด้านเนื้อหาของสื่อ มีการจัดแบ่งกลุ่มวิพากษ์ความคิดเห็นตามประเภทสื่อที่กลุ่มต้นได้รับ เช่น

โฆษณา ละคร ข่าว เป็นต้น ด้านอุตสาหกรรมการผลิตสื่อ คณะผู้วิจัยได้บรรยายและให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แล้วสรุปประเด็น ด้านโลกแห่งความเป็นจริง กลุ่มตัวอย่างจะได้ดูวิดีโอ “ซัวร์ก่อนแชร์” อภิปรายแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านตัวตนของผู้รับสาร เป็นการเปิดเวทีเสวนา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในมุมมองของตน วิเคราะห์สาระเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการเปิดรับสื่อ ในส่วนของแรงจูงใจในการตัดสินใจ เป็นการจำลองสถานการณ์ให้กลุ่มตัวอย่างได้ตัดสินใจกระทำตามเหตุแห่งแรงจูงใจของตน และเปรียบเทียบ กับเพื่อนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ ในด้านเครื่องมือประมวลข่าวสาร น่าจะจัดกิจกรรมให้กลุ่มตัวอย่างทำโครงการโดยกำหนดให้ใช้ทักษะ 7 ประการในการดำเนินการ ได้แก่ การวิเคราะห์ การประเมิน การจัดกลุ่ม การคิดแบบอุปนัย การคิดแบบอนุมาน การสังเคราะห์ และสรุปประเด็น สำหรับการประมวลข้อมูลข่าวสารมี 3 ขั้นตอนคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าวดังนี้ 1) คัดกรองข้อมูลข่าวสารที่เป็นแกนหลักในลักษณะข้อเท็จจริงกับความเชื่ออารมณ์กับเหตุผล เป็นต้น 2) การเชื่อมโยงความหมายในกิจกรรมนี้คณะผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่รู้จักกันทั่วไปเช่น เครื่องหมายจราจร จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างร่วมกันคิดสัญลักษณ์และให้สมาชิกเดาความหมาย เป็นการฝึกการคิดพิจารณาไตร่ตรอง จากกิจกรรมทั้งหมดที่จัดขึ้นคณะผู้วิจัยคาดว่า มีผลให้ระดับความรู้การเท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างพัฒนาไปสู่ระดับ

สูงมาก ดังปรากฏในตารางที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุลลิซซา ครุฑะเสน (2556) ที่พบว่า องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อมีผลต่อ การรู้เท่าทันสื่อ ในขณะที่เดียวกัน เมสิริน ขวัญใจ (2551) ทำการศึกษาพบว่า เด็กมีทักษะและความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินสื่อที่ตนเองจนทำให้เกิดการตระหนักรู้เท่าทันได้ในส่วนของการพัฒนา กลุ่มตัวอย่างให้เป็นผู้ดำเนินการณรงค์การรู้เท่าทันสื่อ ให้กับเยาวชนอื่นๆ ที่เป็นเพื่อนในลักษณะการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้วยการฝึกอบรมตามโปรแกรมที่จัด ในครั้งนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิสาลักษณ์ จันทอร่าม (2561) ที่สรุปว่า แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำมี 3 วิธี คือ การฝึกอบรม การดูงาน และการพัฒนาตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1.1 ควรแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มโดยกลุ่มควบคุมไม่มีการสอดแทรก เนื้อหา/กิจกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกอบรม

1.2 ควรแบ่งกลุ่มให้มีขนาดเล็กลง (กลุ่มละ 15 คน) อาจทำให้การอภิปรายในกลุ่มขณะทำกิจกรรม มีความชัดเจนและทั่วถึงมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยการรู้เท่าทันสื่อในขอบเขตที่มีความจำเพาะเจาะจง เช่น Facebook, Line เพื่อให้ขอบข่าย มีความชัดเจนขึ้น

2.2 ควรศึกษา กับนักเรียนช่วงประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมต้น เพราะเป็นการป้องกันการรู้เท่าทันสื่อตั้งแต่ต้น

เอกสารอ้างอิง

- นิสาลักษณ์ จันทอร่าม. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ปกรณิ ประจัญบาน และอนุชา กอนพวง. (2558). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมสิริน ขวัญใจ. (2551). เด็กกับการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ. (2549). การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุภิษา มีนิล. (2558). ความรู้เท่าทันสื่อและพฤติกรรม การรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- อุลลิซซา ครุฑะเสน. (2556). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน (วิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต).
- อุษา บิ๊กกินส์. (2554). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ชุดเครื่องมือและกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- Potter, W. J. (2004). *Media Literacy* (7th ed.). London: Sage.